

УДК 128

П.В. ВОЛОДІН (кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії)

Запорізький національний технічний університет, Запоріжжя

E-mail: scehovtsova.tanya2012@yandex.ru

СЕНС ЖИТТЯ ЛЮДИНИ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Питання про сенс життя, будучи глибинною основою людської мотивації, найтіснішим образом пов'язане з розумінням специфіки людського існування, його природою й сутністю. У переломні епохи, сполучені із глибинними світоглядними кризами, ця проблема сьогодні стає особливо гостро. Зміни, що відбуваються в суспільстві, створюють якісно нову соціально-духовну атмосферу, її вирізняють відома суперечливість і боротьба поглядів, активні моральні пошуки, плюралізм думок, усвідомлення людиною змісту власного життя, активного пошуку свого місця й ролі в умовах мінливої дійсності.

Ключові слова: сенс життя, цінності, життєдіяльність, наукове пізнання, вибір, щастя, сенс.

Вступ

Сама постановка людиною питання про сенс життя можлива лише тоді, коли в ньому пробуджується усвідомлення свого «Я», коли він починає замислюватися над проблемою об'єктивної значимості свого існування. Ця проблема одна із самих складних й неоднозначно рішаних. Мова йде, насамперед, про особистісну характеристику відношення до життя, про усвідомлення цілей і задач людського існування, про співвідношення індивідом своєї позиції з виробленою в суспільстві системою цінностей, про ступінь включення або не включення себе в соціальне життя. Міркуючи над проблемами сенсу життя не можна ігнорувати ту первісну сферу, у якій вона як проблема може не усвідомлюватися, але в якій вона назріває саме як проблема. Сфера ця - повсякденність. Людина сама визначає своє призначення й сенс життя. Пошук мети життя має у своїй основі думку про цінності людського життя, причому цінності не тільки самої людини, але й суспільства, та інших людей. Уява про сенс життя у кожної людини своя. Але в цих індивідуальних уявах неминуче присутнє загальне обумовлене цілями й інтересами суспільства, до яких належить людина. Питання про сенс життя людини - це ключова світоглядна проблема. Від її вирішення залежить спрямованість її соціальної діяльності.

Мета статті – розкрити проблему сенсу життя людини.

Обговорення проблеми

Переломні епохи, сполучені із глибинними світоглядними кризами актуалізують проблему сенсу життя. І як у будь-яку перехідну епоху, проблема сенсу життя сьогодні стоїть особливо гостро. Зміни, що відбуваються в суспільстві, створюють якісно нову, соціально-духовну атмосферу, її вирізняють відома суперечливість і боротьба поглядів, активні моральні пошуки, плюралізм думок, що, безсумнівно, позначається й на

необхідності усвідомлення людиною змісту власного життя, активного пошуку свого місця й ролі в умовах мінливої дійсності.

Актуальність розробки даної проблеми зростає й у зв'язку з ускладненням соціальних процесів і ростом впливу на них ролі суб'єктивного та особистого фактора. Все це вимагає філософського осмислення даної проблеми. Питання про зміст свого життя в певний період часу відвідує кожна мисляча істота, що бажає зрозуміти й пізнати себе, своє призначення й місце в цьому світі. Життя обов'язково примушує людину дати відповіді питання: «Для чого я живу?», «У чому зміст мого життя?», кожен відповідально за свою долю й долі інших людей, людина не може й не хоче жити без мети, певного завдання або ж мрії, а шукає завжди те «гідне», чим можна було б зайняти своє життя, зробити його більш значним. Чітка уява про зміст і призначення свого життя є основою, рушійною силою життя людини, стратегічним знаряддям, що дозволяє не скоритися, а навпаки, перебороти всі труднощі й випробування на життєвому шляху. Але для цього потрібно, щоб людина сама визначила, сама повідомила той або інший зміст своєму існуванню, знайшла своє призначення, відповідно до своїх здібностей, зробила своє життя максимально плідним, корисним й потрібним.

Під сенсом життя ми розуміємо усвідомлення індивідом основного змісту свого життя діяльності, як минулої і теперішньої так і майбутньої, котра визначає його місце й значення в житті суспільства й надає людині впевненість у тім, що його індивідуальне життя потрібне і йому самому, і навколишнім й суспільству. Знаходження сенсу життя припускає вільне ціле покладання індивіда, по цьому його необхідною умовою є свобода як людська форма самодетермінації, (самого обумовлювання) буття. Розуміння сенсу життя припускає існування стійких планів і програм на майбутнє, які, незважаючи на всі можливі тимчасові труднощі, неухильно будуть вести людину вперед. Згідно К.С. Станіславському сенс життя можна співвіднести з «понад - завданням» людського життя яке поєднує в собі всі дрібні життєві цілі: «Ціль життя в цьому випадку можна розглядати як стовбур цілого «древа цілей», який поєднує й направляє всі приватні й конкретні цілі на здійснення сенсу життя». Потрібно відзначити, що для досягнення миттєвих цілей (тут і тепер) так і стратегічних цілей на шляху здійснення сенсу життєвого завдання від кожної людини потрібно, як вміння знайти й намітити цю мету, так і витримка, непохитна воля, доброта й любов до навколишніх, готовність боротися з перешкодами. В історії соціально - філософської думки залежно від того, які цілі ставить перед собою людина, виділялися дві різних установки в знаходженні індивідом сенсу життя - «бути» або «мати». Сенсо життєва установка «мати» іде своїми коріннями в давню давнину людства, де дана вимога була необхідною умовою виживання людського роду. Присутність даної установки є нормальним станом душі сучасної людини, тому що життя вимагає володіння деякими речами. Але в той же час установка «мати» не повинна стати самоціллю, володіння деякими речами, об'єктами, предметами повинна служити лише

засобом досягнення сенсо життєвих завдань. Як відомо, перевага даної установки в остаточному підсумку приводить до гіпертрофованого утилітаризму, бажанню до безмірного збагачення, що стирає всі кращі людські якості.

Наступна установка «бути» означає реалізацію більш високої програми, що відповідає духовним потребам людини, її щирої сутності. При здійсненні сенсо життєвої установки «бути» людина розкривається й розвиває свої здатності, збагачуючи навколишній світ й затверджується як необхідна, корисна ланка соціального світу. У різних людей різне розуміння сенсу життя - одне з них підносить індивіда й надихає на подвиги, допомагає переборювати життєві труднощі, інше - принижує й перетворює людини в соціальну істоту. Звідси, проблема сенсу життя, це спочатку проблема вибору. Саме від вибору цілей, цінностей й ідеалів залежить, чи вдасться життя людини або просто пройде мимо, прогорить. Найважливіше - уміти розглядіти й вибрати істинний зміст і визначити щирі цілі, не переплутавши їх складними, ведучими до руйнування й деградації особистості. Сучасне життя містить у собі потенції різного вибору. Для багатьох головною метою може стати забезпечення матеріального статку, прагнення до особистої вигоди й користі, служіння новим «кумирам», пропагованим численними релігійними сектами й т.д. Але життя в погоні за задоволеннями в рабстві у своїх примх, у ролі маріонетки в руках інших людей чи може бути по-справжньому осмисленим? Що б зробити правильний вибір смисложиттєві орієнтири повинні бути особливо ретельно, тверезо й об'єктивно обмірковані й оцінені замолоду, коли формуються перша уява про доросле життя, і здійснюються перші самостійні кроки. Саме від морального вибору залежать і суспільна цінність життя людини, і його особисте щастя.

Думка що зводить смисложиттєві орієнтири до пошуків особистого щастя, заслуговує особливого розгляду. Щастя можна розглядати, як складне взаємовідношення об'єктивного й суб'єктивного, котре має різні форми, прояви. Будь-яке індивідуальне уявлення про щасливе життя наскільки б своєрідним воно не було, не вільно від соціальних впливів, що накладає істотний відбиток на всю систему ціннісних орієнтацій особистості. Наявність соціальної, тобто об'єктивної стосовно індивіда детермінації особистісних уявлень про щастя і їхню практичну реалізацію не означає, звичайно, фатальної зумовленості людської долі. Різні люди, як відомо по-різному поведуться навіть у подібних соціальних умовах, проявляючи здатність, або не здатність до підтримки своєї особистісної автономії, незалежності. Активна вольова людина здатна перебороти навіть несприятливий для неї збіг обставин, слабка ж навіть у відносно пристойних умовах знаходить підстави для нарікань на долю. Відповідь на питання «чи може бути щасливою людина, особисті інтереси якої суперечать суспільним?», - не так проста, як може здатися на перший погляд. Досвід показує, егоїстична орієнтація тільки на власні інтереси, найбільш ефективна, як представляється іноді індивідові, що веде його до щастя, насправді веде від нього. Егоцентризм - невірний обраний напрямок життя,

тому він небезпечний не тільки своїми наслідками для інших людей, але й завдає істотної шкоди своєму носію. І як відзначає А. Т. Москаленко в роботі «Сенс життя й особистість» «Сенс життя не погоджується з егоїзмом, індивідуалізмом, з відстороненням від себе зобов'язань стосовно світу, до інших людей. Якщо людина виявляється потрібною тільки самій собі й його інтерес зводиться лише до власної персони, перед ним відкривається провалля, він втрачає сенс життя, приходять до безнадійного песимізму».[4, с. 6]

Людина, будучи вінцем творіння природи, із властивим їй творчим зарядом, не може й не повинна жити лише первинними потребами, а зобов'язана діяти не заради свого блага а блага оточуючих людей і суспільства. Людина завжди прагне до щастя, вкладаючи своє розуміння, але що ж насправді персоніфікує поняття «щастя»: стан здійсненої мрії, безмірну радість або задоволеність життям? Ще грецькі філософи, виявляючи природу щастя, говорили про існування якогось демона - хоронителя, що забезпечує радість, успішність, повну насолоду життя. Але вже в Сократа розуміння щастя пов'язане із внутрішнім світом людини - його душею. В цілому ж наступна філософська й етична думка була солідарна з ідеями античних мудреців і вважала, що щастя не можна розглядати тільки як окремих, тимчасовий прояв людського життя - воно завжди процес, боротьба протилежних полюсів добра й зла, удачі й не удачі, везіння й не везіння. Такий підхід до розуміння щастя спонукує людину до активних дій, дає можливість самому бути творцем своєї долі, не залежати від випадковості, здійснювати щастя самому, а не чекати на нього. Оскільки людина частина суспільства, свої дії він повинен будувати, дотримуючи й інтересів інших людей. Досягнення власного щастя не повинне здійснюватися за рахунок нещастя інших і насолоджуватися їм, поки страждають інші, - це блюзнірство. Ми згодні з такою думкою, що сенс життя не зводимо до пошуків вузько особистого щастя, що розуміє. Повинен бути в людському житті ще головний зміст, те, що виправдує наше повсякденне буття. Тому зміст людському існуванню, на нашу думку надає те, що лежить у глибинах людської душі. І саме орієнтація на такі цінності як любов, совість, мужність, вміння переносити страждання, здатність боротися із власними недоліками й пороками, почуття відповідальності, доброти, безкорисливого служіння людям, відданість і повага до навколишнім і так далі, роблять життя індивіда осмисленою. І саме ці високодуховні цінності, разом узяті можуть наповнити людське життя щастям. Ми вважаємо, що у людини є сенс життя, поки жива в ньому потреба в істині, добрі й красі. І як відзначив А.Толстой: «Щастя є відчуття повноти фізичних і духовних сил у їхньому суспільному застосуванні».

Розглядаючи проблему сенсу життя доречно виявити, як ця проблема розглядалася в різні епохи. Починаючи з античності Сократа, Платона, Аристотеля, Епікура, Сенеки та інші сформували різні підходи к дослідженню даної проблеми. Деякі стверджують в якості сенсу життя і його вищої мети: досягнення максимальних насолод, інші досягнення щастя.

В епоху середньовіччя проблема сенсу життя з акцентом на безумовний божественний початок розглядалася Августином Блаженным і Фомою Аквінським. У душі геоцентричного світогляду сенс життя вбачався ними в пізнанні й спогляданні бога. Пізнання є найвищою функцією людини. Бог же невичерпним джерелом пізнавального процесу.

Мислителі епохи Відродження зробили акцент на людину й перетворили її у вищу смислотворюючу цінність, центр світоглядної перспективи. Пізнання сенсу життя цього періоду здійснювалося через призму внутрішнього світу людини. Робляться спроби зв'язати формування особистості з реальними, земними умовами її буття Н.Кузанським, М.Монтенем, Леонардо Да Вінчі та іншими.

Новий етап у розробці проблеми сенсу життя бере свій початок у роботах представників німецької класичної філософії. Німецькі ідеалісти протиставляли культу особистих наслідків вимоги боргу, кодексу обов'язків, моральні закони. І.Кант уважав, що сенс життя іманентний особистості й факторам, його утворюючої, є ідея. Приймаючий вид морального закону, боргу. Так, наприклад Г.Фіхте з усією ясністю й категоричністю вказує на проблему сенсу життя як на основну для філософських роздумів і воскрешає фігуру філософа - учителя життя. Істинно людський сенс життя він бачить у досягненні індивідом повної згоди із самим собою, у розумі, у волі, у діяльності в тім, що б людина із простого продукту природи зробилася вільною, розумною істотою. Розуміння сенсу життя у Фіхте ґрунтується на певній концепції природи людини: «Кожна тварина є те, що вона є; тільки людина споконвічно - ніщо. Тим, чим вона повинна бути, вона повинна зробитися... і зробитися сама собою. Своєю волею; я можу бути тільки тим, чим я себе зроблю сам». [8, с. 84]

Вершиною німецької класичної філософії є філософська система Гегеля, її значення для рішення питання про сенс життя М.М.Рубінштейн оцінює так: «Цікаву й повчальну у своєму краху спробу охопити всю повноту дійсності й рішення проблеми сенсу життя ми знаходимо у філософії Гегеля, у якій панлогізм сполучався з безмежним оптимізмом й огортався при цьому серпанком своєрідного фаталізму».[5, 84] А.Шопенгауер досліджував сенс життя в його співвідношенні з такими феноменами як «світ» й «воля». На його думку людина може прожити гідно, викоринивши в собі «волю до життя» усунувши афекти, викликані волею. Додати до свого життя сенс можливо лише шляхом рятування від «волі до життя». Л.Фейербах навпроти вбачає сенс життя в турботі про себе й індивідуальному щасті. Новий імпульс дослідження даної проблеми був даний основоположником «філософії життя» Ф.Ніцше, який вважав, що сенс життя полягає в примиренні її безглуздістю. У новітній час досить глибоко цією проблемою займалися такі представники екзистенціалізму, як К.Ясперс, М.Хайдеггер, Ж.-П.Сартр, А.Камю, В.Франк.

К.Ясперс бачив сенс життя у визначенні життєвих орієнтирів, в усвідомленні індивідом свого місця у світі, у сприйнятті любові, досягненні волі й можливості бути самим собою. М.Хайдеггер вбачав зміст буття в

зосередженості на майбутньому. Ж.-П.Сартр трактував буття людини як «ніщо». У філософії А.Камю питання про сенс життя зайняло центральне місце. Він вирішує його парадоксально: затверджуючи, що світ абсурдний, хаотичний, а тому віра в сенс життя так само абсурдна, він усе таки знаходить сенс життя в бунті проти абсурду. Відповідаючи на запитання, що значить жити в абсурдному світі, він пише: «Нічого крім байдужності до майбутнього й бажання вичерпати все, що дано. Віра в сенс життя завжди припускає шкалу цінностей, вибір, переваг. Віра в абсурд, по визначенню вчить нас прямо протилежному»; «переживати своє життя, свій бунт, свою волю як можна повніше - значить жити, і в повну міру». Ця позиція характерна й для інших філософів екзистенціалістів. Вони зв'язують призначення людини, справжнє людське існування з повнотою переживання власного життя, пошуками й проявом унікальної самості особистості через бунт, боротьбу, любов, страждання, ширяння в думці, творчості, радість самореалізації.

Рішення проблеми сенсу життя в соціально-психологічному аспекті пропонує В.Франк, призначаючи найважливішу роль у вивченні цієї проблеми суб'єктові, що прагне до пошуку й реалізації змісту свого існування. Прихильники матеріалістичних уявлень вважають, що розвиток людини й людства визначається їхньою внутрішньою логікою саморозвитку. Призначення людини не має нічого загального з якимсь світовим розумом, абсолютом або богом. У матеріалістичній традиції сенс життя вбачається в саморозвитку людини, в удосконалюванні її сутнісних сил, здатностей і потреб. Цей процес обумовлений попереднім розвитком і має конкретний історичний, реальний зміст. Так у чому ж полягає сенс життя? До розуміння цього питання й, відповідно, його рішення філософи підходять із двох різних позицій: з погляду окремо взятої людини й людини як родової істоти, людства. У першому розумінні сенсу життя - елемент унікального внутрішнього духовного життя індивіда, те, що формує для себе він сам не залежно від пануючих систем суспільних цінностей. Із цих позицій не можна говорити про єдиний для всіх сенсі життя. Кожен індивід відкриває його у власних міркуваннях і на власному досвіді вибудовуючи свою ієрархію цінностей. Процес пошуку йде паралельно з його реалізацією, у результаті якої відбувається переоцінка цінностей, переформування вихідних цілей і змістів. Людина прагне привести свою діяльність у відповідність із ними або змінює самі цілі й зміст. Але разом з тим сенс життя існує і як феномен свідомості людського роду. Його пошуки представляють другий аспект розуміння питання, у чому складається сенс життя. Вони підготовлені довгим процесом еволюції людини, розвитком рефлексивної здатності його мислення, формуванням самосвідомості. На підставі другого аспекту можна визначити сенс життя як філософську категорію, що відображає довготривалу, стійку, що стала внутрішнім переконанням особистості, що має суспільну й особисту цінність, що реалізується в її соціальній діяльності.

Проблема сенсу життя хвилювала мислителів протягом всієї історії

філософії й має всебічну й часом суперечливу характеристику, це пов'язане з тим, що в різні історичні епохи сенс життя щораз виявляється на новому рівні й залежить як від світогляду індивіда, так і від навколишньої його дійсності. Отже ядром сенсу життя виступає процес визначення мети який має безперервний характер, його об'єктивною підставою є діалектичне протиріччя між можливим і дійсним. Сутнісними параметрами сенсу життя є: свідоме відношення суб'єкта до себе, результат, значення, цінність життя того або іншого індивіда, місце людини в житті і його системі цінностей. Головне із критеріїв пошуку обставин, які можуть додати життю досить високу значимість, це висновок, що людина може бути самодостатньою (у самореалізації, або самовдосконаленні, в своєму захопленні) і ці обставини повинні стосуватися не тільки його самого, але й навколишніх, тобто наслідки життя знаходять найбільшу важливість тільки у відношенні до оточуючих людей. Важливе значення має в даній проблематиці питання про цінності життя й воно займає центральне місце, тому що життя - це єдина умова й критерій для існування будь-якої іншої цінності. Поза життям людини немає цінностей. Питання про цінності життя має й іншу сторону, а саме відношення до людини, тому що залежно від розуміння цінності життя будуть формуватися відносини між людьми, й суспільства до людини. Пошуки в позначеній області можливі у двох напрямках. По-перше, це пошук самого життя, у самій людині, у сфері різних людських відносин, тому що «вихідною точкою для індивідів вони служили самі, - узяті, звичайно, у рамках даних історичних умов і відносин, а не в якості «чистого» індивіда». По-друге, це пошук поза людиною, у чомусь вищому, що стоїть над людиною й визначає її цінність і зміст життя.

Аналізуючи різні погляди на цінність життя, наявні на сьогоднішній день, можна згрупувати їх наступним чином: 1. Цінність життя полягає в житті для суспільства, а не в житті для себе, тобто ступінь цінності життя визначається ступенем відповідності життєдіяльності індивіда інтересам розвитку суспільства, ступенем сприяння реалізації назрілих потреб, поступального розвитку суспільства. 2. Індивідуальне життя виступає як цінність інстинктивно, несвідомо, без думки про це, але ще більшою мірою вона виступає як цінність у самосвідомості, у рефлексії про життя. Іншими словами, життя є цінністю і само по собі, об'єктивно, і в думці про нього суб'єктивно. 3. Цінність життя обумовлена сенсом життя, тобто життя цінне при наявності в ньому сенсу. 4. Людина й людство, а, отже, і їхнє життя є вищими цінностями, тому що вони є вершиною космічної еволюції. 5. Час і погляд людини на самого себе змусили його цінувати життя й знаходити в ньому сенс. Для індивіда життя виступає як вища цінність, вище благо безвідносно до чого б те не було. Цінність життя є як би фундаментом і вершиною для всіх інших цінностей. Отже, у кожному історичну епоху умови життя людини і її відносин з іншими людьми мають конкретно історичний характер, і саме в цих умовах, а не в яких або інших і буде усвідомлюватися цінність життя. Тому уявлення про цінності життя, так само має конкретно історичний характер і може бути зрозумілим як деякий культурно

історичний феномен. Несвідоме, інтуїтивне уявлення про цінності життя в рефлексії людини облачається тільки в ті понятійні форми, у яких мислить й усвідомлює себе дана епоха. Отже, уява індивіда про цінність життя буде відбиттям уявлень його епохи про даний феномен. Вони знаходять своє втілення у тих цінностях життя, досягнення яких або прагнення до їх досягнення є свідченням цінності життя даного індивіда для суспільства. Сенс життя - це самостійний, усвідомлений вибір тих цінностей, які орієнтують людину не на те, що б мати (установка на володіння), а на те, що б бути (установка на використання всіх людських потенцій). Сенс життя - у самореалізації особистості, у потребі людини творити, віддавати, ділитися з іншими. І чим значніше особистість, тим більше вона впливає на навколишніх людей. Сенс життя полягає в тім, що б удосконалюючи себе, удосконалювати світ навколо себе. Ці загальні уявлення про сенс життя повинні трансформуватися в сенс життя кожної окремої людини, обумовлений об'єктивними обставинами і його індивідуальними якостями.

Висновки

Сенс життя виступає найбільш гнучкою характеристикою матеріальних і духовних потреб. В остаточному підсумку, сама система потреб визначається сенсом життя - якщо таким є множення особистого багатства, те, природно, це веде до гіпертрофованого розвитку матеріальних потреб. І, навпаки, ставши метою життя духовний розвиток панує в структурі особистості відповідних духовних потреб. В остаточному підсумку, сенс життя визначається об'єктивно, існуючою системою суспільних відносин.

Перспективи подальших наукових досліджень

На науковій основі можливе більш глибоке розуміння сенсу життя. Наукове пізнання припускає творче осмислення суб'єктом сенсу життя. Об'єктивність та істинність наукового пізнання не вимагає його розриву з світом людини, з тими формами свідомості й знання, які складаються у світі людської життєдіяльності й духовно забезпечують її. Наукове пізнання є найсильнішим каталізатором процесу целеполагання в життєдіяльності суб'єкта й завдяки цьому сприяє постановці якісно іншого сенсу життя й вироботці засобів його досягнення. Вбираючи в себе досвід повсякденного пізнання, наукове пізнання утворює систему понять, теорій, гіпотез яка цілісно розвивається, сприяють втіленню в практику всієї суми накопиченого досвіду в збагненні сенсу життя. Вся сукупність накопичених знань про життя в будь-яких її проявах (біологічних, соціальних) втілюється в практику й перетворюється в діяльність спрямовану на постановку якісно інших (ніж на рівні повсякденного пізнання) цілей і способів їхнього досягнення. Збагнення сенсу життя на рівні наукового пізнання дає потужний стимул до активної діяльності суб'єкта, що пізнає, спрямованої на досягнення поставлених цілей і завдань, що у свою чергу сприяє розвитку й поширенню науки на все більші сфери життєдіяльності людини.

Список літератури

1. Акименко А.Д. Об элементах целостного понимания человека/ А.Д. Акименко//

Философские науки. - 1991. - №7. - С.168-175.

2. Камю А. Бунтующий человек/ А.Камю - М.: Политиздат; 1990.- 415с.
3. Кобелянская Л.С. Смысл жизни: две точки зрения/ Л.С.Кобелянская – К.: Политиздат Украины; 1989.- 112с.
4. Москаленко А.Т. Смысл жизни и личность/ А.Т. Москаленко – Новосибирск: Наука; 1989.- 205с.
5. Рубинштейн М.М. О смысле жизни/ М.М.Рубинштейн – М.: Издательский дом «Территория будущего»; 2008. - 480с.
- 6.Соловьёв В.С. Оправдание добра. Нравственная философия. Сочинения в 2-х т./ В.С.Соловьёв. - М.: Мысль; 1988. - Т.1.- 892с.
7. Трубников Н.Н. Время человеческого бытия/ Н.Н. Трубников – М.: Наука; 1987. - 256с.
8. Фихте И.Т. Сочинения в двух томах/ И.Т. Фихте - СПб.: Мифрил; 1993.- Т.2. - 789с.

П.В.ВОЛОДИН

Запорожский национальный технический университет, Запорожье
E-mail: scehovtsova.tanya2012@yandex.ru

СМЫСЛ ЖИЗНИ ЧЕЛОВЕКА КАК ФИЛОСОФСКАЯ ПРОБЛЕМА

Вопрос о смысле жизни, являясь глубинной основой человеческой мотивации, теснейшим образом связан с пониманием специфики человеческого существования, его природой и сущностью. В переломные эпохи, сопряженные с глубинными мировоззренческими кризисами любую переходную эпоху, эта проблема сегодня стоит особенно остро. Происходящие в обществе изменения создавали качественно новую социально-духовную атмосферу, ее отмечают известная противоречивость и борьба взглядов, активные нравственные поиски, плюрализм мнений, осознания человеком смысла собственной жизни, активного поиска своего места и роли в условиях меняющейся действительности.

Ключевые слова: смысл жизни, ценность, жизнедеятельность, научное познание, выбор, счастье, смысл.

P.VOLODIN

Zaporizhzhya National Technical University, Zaporozhye
E-mail: scehovtsova.tanya2012@yandex.ru

THE MEANING OF HUMAN LIFE AS A PHILOSOPHICAL PROBLEM

The question of the meaning of life, being a deep foundation of human motivation, which is closely associated with the specific understanding of human existence, its nature and essence. In the crucial period, coupled with deep philosophical crises of any transitional period, this problem is particularly acute today. The ongoing changes in society created a qualitatively new social and spiritual atmosphere of the famous mark and the contradictory views of the struggle, the active search for ethical, pluralism of opinions, man's awareness of the meaning of his own life, an active search for its place and role in a changing reality.

Key words: meaning of life, values, livelihoods, scientific knowledge, choice, happiness and meaning.

Стаття надійшла до редколегії 13.09.12

Прийнята до друку 18.09.12